

- [מד] וכן לא יאמר בעבור שאני נודר, אלא יאמר בעבור שבלי נדר אתן לצדקה.
- [מה] ואם יש לו מעות מזומנים בביתו אפשר להקל לידור במתנה מועטת. וכ"ש אם ייחדם מתחלה עבור צדקה זו שידור בשבת. וטוב לעשות כן.
- [מו] אך יש מתירים לידור לצדקה, וכ"ש אם נודר כדי להיות מעשה אחרים שיתנו גם הם. ולכן הנוהגים לומר בלשון נדר יש להם על מי לסמוך.
- [מז] וכתב באהבת חסד שיש אנשים שמנהגן כשפוסקים רבים מבני ישראל צדקה וחסד על איזה דבר, הם אינם רוצים לומר בפיהם כלל, ואומרים שיתנו לבסוף מעצמם בלי הבטחה, ולא יפה הם עושים כי בתוספתא מוכח שהאמירה בפני עצמה היא ג"כ מצוה וכו'. שהאמירה שהישראל אומר ומבטיח שיעשה צדקה וחסד, ג"כ פועל קדושה למעלה, ומקבל שכר על זה בפני עצמו. ומה שחוששין משום נדר, יאמרו בפירוש בלי נדר.
- [מח] אם אין מבינים בלשון הקודש יכולים לומר ההזכרה בלשון תרגום וכיוצ"ב.

פרק סב

עליה לקבר

הנהגה

מנהגי העליה לקבר

- [א] המנהג לעלות לקבר ביום כלות השבעה, וביום שלשים, וביום היארצייט.
- [ב] ויש נוהגים שגם ביום הפסקה - דהיינו היום שפוסקים בו לומר קדיש - שהוא לאחר י"א חודש, הולכין על הקבר. [אך מנהגינו אינו כן].
- [ג] ויש נוהגים בשנה מעוברת לעלות לקבר לתכלית י"ב חודש [היינו ביום שאחר הי"ב

ס"ב. [מד] ד"ס ס"ק ס"ב. [מה] עמ"ד ס"ק תקע"ד. [מו] ד"ס ס"ק ס"ב. [מז] ד"ס ס"ק ס"ב. [מח] מ"א. עמ"ד ס"ק תקס"ח, עיי"ש. [א] המנהג וכו', עי' סימן שע"ו בעמ"ד ס"ק תס"ט מקור המנהג. וראיתי בספר ארחות רבנו (ח"א עמוד ש"ט) דאף דיש מקור בשו"ע לענין יארצייט היינו יארצייט ראשון אבל על שאר שנים אין מקור. [ועי' בספר תפארת ישראל על מסכת עדיות פ"ב משנה י' אות ע"ו]. [נראה פשוט דבשמועה קרובה אע"פ שנוהג שבעה ושלשים אין שייך ענין לעלות לקבר בשבעה ושלשים]. [ראיתי בכת"י לגדול אחד שכתב וז"ל: "מנהג ישראל לבקר ביום היארצייט קברי אבות, ומ"מ מי שצריך להוציא הוצאה מרובה כי גר בחו"ל וצריך לבוא לא"י, מוטב הרבה שיתן כסף זה לעילוי נשמתו של אביו, וגם ישתדל ללמוד מעט יותר, ויהיה דבר זה נחת רוח לאביו הרבה יותר לאין ערוך"]. [יש אומרים שטעם העליה לקבר בזמנים אלו הוא ללוות הנשמה, שבכל אחד מזמנים אלו הנשמה מסתלקת יותר, ויש מקומות שלא היו עולים לקבר לא ביום שביעי ולא ביום שלשים, אך ביום שביעי שאז מסתלקת הנשמה מהבית, היו יוצאים מהבית והלכו מעט לעבר בית הקברות כדי ללוותה, וכדי שלא לחזור באותה דרך שהלכו היו מקיפין את הבית וחוזרים מצד שני]. [ב] בן איש חי. סימן שע"ו ד"ס ס"ק ס"ב. [ג] ויש נוהגים וכו', כ"כ בשו"ת רב פעלים ח"ד או"ח סי' מ"א וכדבסמוך. ויש תולים עצמם בדברי השו"ע סוף סימן שד"מ, ועיי"ש בביה"ל שכתבנו שאין משם ראייה למנהג זה. ומ"מ אם המת היה חכם מבואר בשו"ע שם דמבקרין אותו לתכלית י"ב חודש [ואפילו לדעת הסוברים שאין

חודש, כגון אם מת בט"ו אלול ושנה שאחריה מעוברת עולים ביום ט"ו אב]. [מלבד מה שעולים ביארצייט].
לענין אם עולים לקבר בלילה עי' בהערה.

הימים שעולים לקבר

שבת ויו"ט וחזה"מ

[ד] בשבת ויו"ט וחזה"מ אין עולין לקבר.

ראש חודש וימים שאין אומרים בהם תחנון

אוצר החכמה

[ה] כתב בכל בו לענין יום השביעי שאם חל יום שביעי בראש חודש אינו הולך לבית הקברות. ודוקא בר"ח אין עולים אבל בשאר ימים שאין אומרים בהם תחנון עולים.

דין חכם בזמנינו וכמשנ"ת בפרק י"ד סעיף רל"א, זהו רק לחומרא אבל לא לקולא]. ולפי משנ"ת בביה"ל שם יש לבקרו ביום אחרון של י"ב חודש, וכן בשנה פשוטה יש לבקרו ביום אחרון של י"ב חודש, ולא ביום היראצייט, ולא ראיתי נוהגים כן וצ"ע, ועי' ביה"ל שם מש"כ בזה. היינו ביום וכו', סימן שד"מ סעיף כ' בביה"ל ד"ה ותכלית. בשו"ת רב פעלים ח"ד או"ח סי' מ"א כתב שמנהגם לעשות ביום תשלום י"ב חודש שנה המעוברת כמה ענינים לצורך תיקון ועילוי נשמת הנפטר בנתינת צדקה ולימוד ואין הבנים הולכים לחנות למשא ומתן, וכתב דה"נ צריך להתענות באותו יום, ויבואר בפרק ס"ו סעיף א'. בלילה, לענין עליה לקבר בלילה לא ראיתי דברים מפורשים בזה, אך כמדומה שהמנהג הוא שלא לעלות בלילה [ולכן אף שביום יש יותר ביטול תורה נוהגים לעלות ביום ולא בלילה], והטעם יתכן משום דלדעת המקובלים אין לומר מקרא בלילה [עי' ברכי יוסף או"ח סי' א' ס"ק י"ג, ובארצות החיים שם ס"ק ל"ו, ועי' שעה"צ סי' רל"ח סק"א], וי"א דלדעתם גם תהלים אין לומר בלילה כמ"ש בשו"ת חיים שאל ח"ב סי' כ"ה בשם הרש"ש [ועיי"ש דמסיק דהוי ספק] וכ"כ בספר פתח הדביר או"ח סי' רל"ה סק"א וסימן רל"ז סק"א, ועי' עוד מהרש"ם ח"א סי' קנ"ח [ואף שעל החולה נוהגים לומר תהלים בלילה כי סומכים על הסוברים דתהלים אינו בכלל מקרא, (עי' שו"ת יוסף אומץ סי' נ"ד, ובבן איש חי ש"א פקודי אות ז' מתיר אחר חצות, ובכף החיים או"ח סי' רל"ז סק"ט כתב ג"כ שהמנהג לומר אחר חצות, ומדברי החיד"א ביוסף אומץ שם משמע דמתיר אף קודם חצות, ועי' עוד באשל אברהם סי' רל"ח דמתיר, ועי' עוד רב פעלים ח"ב או"ח סי' ב'), מ"מ לענין תפלה על הקבר מחמירין. ורק בקברי צדיקים שאנו מתפללים על עצמנו ולא על המתים נוהגים להתפלל שם ולומר תהלים אף בלילה וצ"ע בכ"ז]. [ד] סימן שע"ו עמ"ד ס"ק ת"ע. והטעם שאין עולים בשבת ויו"ט לא נתפרש, ואולי הוא משום דאסור להצטער בשבת [עי' או"ח סי' ש"ז במ"ב סק"ג ובמ"א שם] ולכן אין לעלות לקבר קרוביו שמתו דחיישינן שיבוא לידי צער. ושו"ר בשו"ת דברי יואל (יו"ד סי' צ"ט אות ד') שכתב לענין ביקור בקברי צדיקים שאין לילך בשבת ויו"ט דיש לחוש טפי שלא יתדבקו בו החיצונים אז מאחר שלא נתברר מפי ספרים וסופרים שהוא זמן מוכשר לילך [נראיתי מי שביאר דבריו עפ"י מש"כ בספר כף החיים להר"ח פלאגי סי' ל' אות ב' דבשבת ויו"ט מחמת קדושת היום רוח הקליפה מתגבר יותר וכו'], וטעם זה שייך גם לענין שלא לעלות על קבר קרוביו ביארצייט ושאר זמנים שרגלים לעלות. עוד י"ל דיש לחוש שיתפלל על צרכיו. וב' טעמים הראשונים שייכים גם לענין חזה"מ, אבל לענין ר"ח שכתב הכלבו שאין הולך לבית הקברות צריך טעם, ועי' בסמוך סעיף ה'. [ה] כתב הכל בו וכו', וכ"כ להלכה בדעת תורה. ועי' סימן שע"ו בד"ס ס"ק ס"ב ובמע"ד ס"ק תע"ג. ודוקא בר"ח וכו' אבל בשאר ימים וכו', דהא מבואר בסמוך סעיף ו' בשם מ"א דבפורים עולים. ובגשר החיים דימה ר"ח לשאר ימים שאין אומרים בהם תחנון, ואינו נכון, וגם בספר ארחות רבנו (עמוד ש"ה) כתב שבעל גשר החיים ערבב הדברים ואין לסמוך עליו. וכתב שם הטעם דבר"ח אין עולים משום שאז אין הנשמה על הקבר ואין תועלת בתפלה על הקבר, והנה הוא איירי שם לענין תפלה על קברי צדיקים, אבל ה"ה לענין תפלה על קבר אביו או אמו שאם אין נשמתם שם אין נפק"מ אם מתפלל שם או בבית, וכל שאין תועלת מיוחדת בתפלה בבית הקברות אין לילך בחנם לבית הקברות כמ"ש